СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 190. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 29-го вересня 1944. No. 190. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, September 29, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

НЕГАЙНО ПІСЛЯ ВІЙНИ ПРИЙДЕ МОБІЛІЗАЦІЯ ЗА МИР — ДУМАЄ БИРНС

ВАШИНҐТОН. — У промові по радіо на обіді в Краєвім Пресовім Клюбі висловився Директор Мобілізації, Джеймс Ф. Бирнс, що нашим завданням після війни не буде промислова та економічна демобілізація, але мобілізація для миру. Він пояснив це так, що американці не мають забратися домів і дбати лише про втримання свого добробуту, але працювати для підвищення життевої стопи в інших краях. Він доводив, що ми не можемо втримати мир і добробут лише для себе самих, коли не подбаємо про загальний добробут. — З цих причин уряд мусить подбати, щоб не зміняти теперішних цін на продукти і заплату за працю не лише до закінчення війни Німеччиною, але аж до покінчення з Японією.

У своїй промові згадав Бирнс, що наша воєнна продукція дорівнала продукції всіх наших союзників, а тричі перевищила досягнення наших ворогів. Він признав теж, що можливе буде звільнити 4 міліони робітників від воєнної продукції після упадку Німеччини, але остерігав, що це не є певне, бо війна вимагає ще важких жертв.

ВІЙНА ПРОТИ ЯПОНІЇ ПОТРИВАЄ ЩЕ МОЖЕ ДВА РОКИ.

ВАШИНҐТОН.— Бюро Воєнних Інформацій проголосило „факти, цифри, оцінку й опінії", призбирані в депарменті війни, маринарки і стейту та в Адміністрації Чужинної Економії і з цього матеріялу витягнуло висновок, що війна на Пацифіку після поразки Німеччини може затягнутися найменше півтора, або два роки. В рахубу треба взяти велику віддаль на Тихому океані, стратеґічні труднощі, головно створення баз у Китаю і заяву бувшого американського амбасадора до Японії, Джозефа С. Гру, що Японія не завалиться із нутра. Та, не зважаючи на ці труднощі, поразка Японії є неминуча — твердить Бюро Воєнних Інформацій.

ВОЛЕС ПЕРЕДБАЧУЄ ПОТРЕБУ ПРИЛЮДНИХ РОБІТ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — У своїй промові за поновний вибір президента Рузвелта, віцепрезидент Волес висловив погляд, що Америка „може бути приневолена перейти на систему прилюдних робіт, заки приватні підприємці зможуть вповні перемінити свої фабрики для мирної продукції". Він радив теж студіювати передвиборчі проблеми. „А коли хто переконаний, що Републиканська Партія ліпше випосажена забезпечити роботу вчасі реконверзії, хай голосує на Дюїя" — заявив Волес.

ДОВОДИТЬ, ЩО КОМУНІСТИ КОНТРОЛЮЮТЬ ПІ ЕЙ СІ.

ВАШИНҐТОН. — Роберт Е. Стриплинґ, головний розвідчик для комітету Дайеса в конґресі, зложив доклад про те, яких засобів вживає Комітет Політичної Акції (Пі Ей Сі — PAC) з рамени Конґресу Промислових Орґанізацій (CIO), щоб переперти кандидатів при виборах. Він предложив своєму комітетови телеґрами та телефонемати від компаній з доказами, що 77 урядовців з 26 федеральних бюр порозумівалися з головною кватирою цього комітету в справі підтримки кандидатів перед виборами. Стриплинґ виказував теж такими самими засобами що провідники комуністичних орґанізацій відносилися до місцевих комітетів PAC, як вони мають ставитися до цих чи таких кандидатів. Так предложив він телеґрами комуністичного директора бюра PAC в Каліфорнії, такогож комуністичного директора з Илиной, Висканзин і інших стейтів.

НЕДОСТАЧА ЦУКРУ ПОТРИВАЄ 3 МІСЯЦЬ.

НЮ ЙОРК. — Внаслідок варення овочів та їх підготови до консервування в бляшанках, не стало цукру в крамницях. Адміністрація Воєнних Харчів пояснює цю недостачу воєнною конечністю та обіцює, що за який місяць появиться знову достаточна кількість цукру на ринку.

НЕМА КОРАБЛІВ ДЛЯ ПОВОРОТУ ВОЯКІВ.

НЮ ЙОРК. — Вояки, які тепер перебувають в Европі, дістануть вишколення на велику скалю про те, що вони не зможуть вернутися домів негайно після закінчення війни в Европі тому, що нема кораблів. Ті кораблі, які тепер готові, мусять перевозити вояків на Тихий океан на війну проти Японії і їх не можна вживати для мирових цілей. Таку заяву склав полк. Лоренс Вестбрук з відділу плянування при департаменті війни на конференції в Готелю Пенсилвенія, скликаної Американським Товариством для Управи.

Свято Дня Перемоги Торговельної Фльоти

НЮ ЙОРК. — Вчасі обідної перерви зібралися в параді моряки і товпи народу перед федеральним Митним Будинком, щоб вислухати промов з нагоди святкування Дня Перемоги Американської Торговельної Фльоти. З інших пристаней наспіли вісти про подібні маніфестації, а з Вашинґтону звідомили, що президент Рузвелт висловився про управу та залагу торговельних кораблів як таких, що „виписали найславніші події війни".

У нюйорськім святі взяли участь представники корабельних підприємств та високі урядовці, а віцеадмірал Еморі С. Ленд, як Адміністратор Воєнного Перевозу, заявив, що „завідателі американських перевозових кораблів є найбільше напастованими людьми вчасі війни", хоч вони виповнили світло призначену їм воєнну ролю.

Від президента Рузвелта наспів привіт, в якому між ін. сказано: „Торговельні кораблі доставляли матеріяли коли і де лише зайшла потреба через океан серед найбільших, найтяжчих і найнебезпечніших переправ, які колинебудь переведено. Лише час може виявити подвиги нашої торговельної фльоти і тоді публика зрозуміє її вартість" — твердив президент.

АМЕРИКА ЩЕ ДАЛЬШЕ ПРИЗНАЄ ТИМЧАСОВИМ УРЯД ФРАНЦІЇ

ВАШИНҐТОН. — Новоіменований американський амбасадор для уряду Де Ґола в Парижу Джеферсон Кафері у приготованню до виїзду до Франції відвідав пгрезидента Рузвелта, а потім стрінув ґазетних репортерів та вислухав їх запитів. Він сказав, що Америка стоїть дальше на стнановищи, що теперішний уряд Франції є урядом „де факто". Така заява викликала загальне здивування тому, що щойно перед двома днями появився комунікат про згоду між президентом Рузвелтом і премієром Чорчилем, щоб дати повне признання урядови Італії хоч вона була нашим ворогом, а не дати такого признання Франції, яка була ввесь час нашим приятелем.

НЕЛСОН СКЛАВ ЗВІТ ПРЕЗИДЕНТОВИ З ПОЇЗДКИ ДО КИТАЮ

ВАШИНҐТОН. — Предсідник Ради Воєнної Продукції Доналд М. Нелсон відвідав президента Рузвелта, щоб скласти звіт із своєї поїздки до Китаю. Коли його запитали репортери про зміст його звіту, він заявив, що звіт такий довгий, що він не міг його скінчити в одній конференції, тому мусить ще раз відвідати президента.

Фіни хочуть продовження демобілізаційного речинця

ГЕЛЬСІНКІ. — Фінський уряд попросив у Москви відложення терміну, визначеного в фінсько-російськім примирю, на демобілізацію фінської армії. Фіни хочуть мати півтретя місяця більше. Кажуть, що Москва схиляється вволити цю просьбу.

КЛОПОТИ ФРАНЦУЗІВ З НІМЦЯМИ В ПАРИЖУ

ПАРИЖ. — Французький тимчасовий уряд має ще немало клопоту з німцями, які вкриваються в французькій столиці. Є їх, за обчисленнями американців, принаймні 1,200. На думку французів, їх є аж 100,000. Певне їх число здається кожного дня. Інші певно ходять вулицями Парижу не пізнані.

ЮВИЛЕЙ ОСІ

ЛОНДОН. — Знагоди четвертої річниці потрійного союзу Осі Німеччина, Японія й фашистівська Італія влаштували потрійну радіову програму. З Японії говорив міністер заграничних справ Шіґеміцу, з Німеччини Рібентроп, а з північної Італії Мусоліні.

Рібентроп клеймував Румунію, Фінляндію й Болгарію як „зрадників, злочинців і слабодухів" та висказував надію, що Осі вдасться добитися до розігранки в війні. Далі він пішов звичайною дорогою націстичної пропаганди, що мовляв, як Німеччину переможуть, то повалять одиноке забороло проти збольшевизовання всеї Европи. Він казав, що американці хочуть окупувати всю Европу, але не знають, як. Мовляв, Британія воює проти Німеччини, не дивлячися на те, що як Британія виграє, совети будуть пануват, над всею Европою й потім візьмуться валити Британську Імперію.

Японський міністер запевняв, що ні один японець не має найменшого сумніву в остаточну перемогу нашої сторони. Мусоліні взивав італійців не падати на духу, але дивитися на німців і японців.

ІТАЛІЯ ЗБИРАЄТЬСЯ ВИПОВІСТИ ВІЙНУ ЯПОНІЇ

РИМ. — Італійський уряд розважає питання виповідження війни Японії. Італійський підсекретар заграничних справ Джованні Веності признав це на пресовій конференції.

Виповідження війни Італією Японії дозволило би Аліянтам вжити проти Японії італійські воєнні кораблі.

НОВИЙ ПЛЯН КОНТРОЛІ НІМЕЧЧИНИ

ЛОНДОН. — Европейська Дорадна Комісія виробила плян контролі Аліянтами економічного життя Німеччини по війні. Три потуги малиб створити для цеї цілі спільну комісію, поділену на низку ґруп, з котрих кожна рядилаби одною віткою німецької господарки.

ОЧИЩУЮТЬ ДОРОГУ ВІД МІН.—Як аліянтські війська заняли в північній Італії місто Ріміні, важне під стратегічним оглядом, то спершу, заки вступили в місто треба було очистити шлях від мін. На образку бачимо, як грецькі вояки виконують ту роботу. Образок знятий канадійцями.

НОВА АЛІЯНТСЬКА ІНВАЗІЯ ЕВРОПИ

РИМ. — Аліянтські війська зробили наїзд на Альбанію й югославські острови на Адрійськім морю. Як загально сподіваються, ця інвазія відкриває широко закроєну кампанію проти Німеччини на Балкані на спілку з червоною армією, що наступає зо сходу й північного сходу.

Перевезені повітрям і морем війська ново сформованих Сухоземних Сил Адріятику, наступили 400 миль широким фронтом. Вони складаються передусім з британських командосів, з невеличкою участю американців та югославян; останні одначе працюють головно як перекладчики, звязкові й вожаї.

Вони заняли місто Гімару, що лежить у північно-західній Альбанії, вибили всю німецьку залогу. Від Гімари до позицій червоної армії всего 200 миль. Інші сили захопили просто всі югославські острови на Адріятику.

АЛІЯНТИ ПОКИДАЮТЬ ПОЗИЦІЇ КОЛО АРНГЕМУ.

ГОЛОВНА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ.—Аліянтська команда відкликала Першу Британську Повітряну Дивізію з позиції коло Арнгему. Досі до аліянтських ліній вернулося 2,000 вояків, котрі кажуть, що на місці ще осталося 6,000 товаришів, з котрих багато є ранених.

Вони оповідають, що перебули справжнє пекло на землі. Німці кинули проти них великі сили, бо 12,000 до 15,000 вояків і били по них усіми модерними засобами воєнними. Найтяжче далась в знаки горюча нафта. Ті, що вернулися до аліянтських армій, по девятьох днях страшних переживань, хочуть вертатись назад на поле бою, аби докінчити діла. Вони знають, що своїм коштом вони дозволили Аліянтам заняти Наймеґенський міст нерозбитим.

Парашутисти вернулися до своїх ліній ніччю, йдучи пітьмою ґусаком по дорозі, означеній їм передньою патрулею.

Зараз після цього німці відтягнули прірвою між Арнгемом і Айселем Мером тисячі своїх вояків у напрямі Райнлянду; вони видно бояться сильного атаку Другої Британської Армії на Зигфридову Лінію.

АМЕРИКАНЦІ АТАКУЮТЬ МЕЦ.

Американська Третя Армія завдала німецьким військам поважний удар своїми атаками зо сухозему й повітря на фортифікації твердині Мецу. Війська заняли один міст, що веде до форту Дріянту, а летуни знищили принаймні 25 процентів головних і помічних фортифікацій.

В околиці Аахену не наступили поважні зміни.

ЗАВЗЯТІ БОЇ КОЛО БОЛЬОНІЇ.

РИМ. — Американські війська Пятої Армії бються завзято, аби відобрати німцям назад гірські позиції, котрі заставили їх здати німецькі посилення. Британська Восьма Армія, що оперує здовж Адріятику, дійшла вже на віддаль 8 миль від Ріміні.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАТІСНЯЄ ПЕРСТЕНЬ ДОВКОЛА РИҐИ.

ЛОНДОН. — Війська червоної армії, що наступають на лотиський порт Риґу, підсунулися до міста далі на 28 миль. Німці видно втікають з Риґи, аби боронити Східну Прусію.

Тимчасом мадярська головна команда сповіщує що російські війська вже вдерлися до властивої Мадярщини й заняли Мако, що лежить усего 14 миль від Сеґеду.

За московським комунікатом, війська ґенерала Петрова в Карпатах наступають старою польсько-ческословацькою границею таким стрімким тереном, що місцями коні не можуть тягнути ніяких тягарів. До того на горах уже почав падати сніг. Ці війська заняли теж Р о с т о к и Горішні, що лежать при вступі до Ростоцького провалу, як також Волосате, над річкою Волосаткою, що тече в Чехословаччину. Ще далі вони поширили свій фронт перед Ужоцьким провалом, переправилися через ріку Стрий і заняли Ільник, що лежить 10 миль від границі.

Націстичне радіо доносить про завзяті бої у так званім сувальськім трикутнику, котрий Гітлер прилучив в 1939. році безпосередно до Східної Прусії.

ФІНСЬКО-НІМЕЦЬКА ВІЙНА.

СТОКГОЛЬМ. — Фінський уряд подає, що війська, воюючі проти німецьких окупантів провінції Ляплянду, досягли ріки Ільо. Відступаючі німці висаджують за собою мости.

Сюди приходять теж вісти, що дві фінські дивізії вимовили послуху фінському урядови, як цей погодився з Москвою, та перейшли до німців. Вони вважають своїм головним ворогом большевизм, а всіх, що воюють проти большевизму, своїми товаришами по зброї. Шведські ґазети замічують, що фінський цензор не перепустив цеї вістки.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ВИННІ БАТЬКИ?

В найближчому числі „Юкрейнієн Віклі" буде поміщений голос одної молодої тут родженої й вихованої студентки. Було би добре, якщоб його прочитали усі ті, що бажалиб, щоб їхні діти вміли теж і по українськи і цікавились українським життям тут і українським народом за морем.

Отся студентка мала правдоподібно до діла з тими студентками в однім з каледжів у Пенсилвенії, що походять, з батьків, що впали жертвою москвофільської пропаґанди і темноти і не знають, як своїм дітям пояснити, хто вони, ні зацікавити тих дітей землею їхнього походження, її культурою, славою і неволею.

Та це тільки половина вияснення, бо між тою молодю могли бути діти і таких родичів, що свідомі українського походження, а заранє не подбали, щоб привчити своїх дітей української мови і вляти в їхню душу любов і привязання до українських традицій і культурних надбань.

Ось таких наших дітей є повно в Америці. Та ще є можливости, щоби хоч частинно ці занедбання направити. Давніше так було, що не було майже жадних книжок, виданих анґлійською мовою, які могли би дітям чи старшій молоді вияснити такі проблєми, що звязані з їхнім українським походженням, а яких родичі не були всилі самі розяснити. Ось тої перешкоди тепер нема. А нема тому, що вже маємо поважне число книжок в анґлійській мові, які можна подати в руки нашим дітям і нашій молоді в високих і найвищих школах, а з яких можна набути відомостей про Україну й український нарід. Це такі книжки, що їх молодь може показати своїм учителям, чи кому іншому з американців в тому переконанню, що показує щось такого, чим не треба соромитись, а навпаки, чим можна навіть і погордитись. Та в такому випадку треба тій молоді спершу самій ті книжки перечитати і передумати те, що в них написане, бо доперва таке зацікавлення своїм походженням має якусь справжню культурну вартість.

Отже, коли відповідати на те, що підносить згадана вище студентка про занедбання батьками навчання стоїх дітей української мови та ширшого обзнакомлення їх з українською історією і культурою, то треба признати, що воно таки було, а найгірше, що ще й досі неминулось. Зарадити давному занедбанню може тепер старе покоління хіба в той спосіб, що закупить ось ті книжки про Україну та український нарід, що вже видані анґлійською мовою, та обдарує ними своїх ще далі несвідомих дітей, або внуків. Зате молодше покоління ще може скористати з завваг молодої студентки і завчасу припильнувати, щоб вщіпити у свої діти ніжніші й розумніші відчуття потреби знання теж і української мови і культури.

Американсько-канадійська українська спільнота

Як багато є спільного між американцями і канадійцями не дасться виміряти, зважити, чи обрахувати. Але дасться цілком певно відчути. І то відчути особливо тоді, коли Злучені Держави та Канада попадуть з кимсь у якийсь міжнародний конфлікт, що зачіпає їхні життєві інтереси, чи їхні демократичні почування та ідеали.

Американські українці, як частина американського народу, відчувають ось ті речі в такий самий спосіб, як усі інші американці, їхні співгромадяни. Та крім цього є ще дещо інше, що звязує їх з Канадою. Там у Канаді живуть їхні браття по крови, яких нужда, чи ворожий терор так як й їх вигнали з рідних українських земель. І як тут у Злучених Державах, так і там у Канаді, оті бувші вигнанці, а навіть і їхні діти та внуки, не можуть забути за оті лиха, що робили з української землі, одної з найкращих і найбагатших у світі, звичайне пекло на землі. Ось ті лиха не минулись і досі. Навпаки, вони ще зросли! А що найгірше, не видно познак, щоб вони зникли і по тій війні, коли то має настати новий лад у світі.

Ось той страх, що по тих величезних, воєнних жертвах Злучених Держав і Канади, як і тих, що їх перенесла „обсмалена" Україна, готово не бути знов між вільними і незалежними народами місця для вільної, незалежної й соборної української держави, є нині тим страхом і болем, що то дуже сильно обєднують всюди в світі почування і серця усіх українців, як і тих, що походять з української крови.

Зовсім природно обєднуються щодо цього теж і серця та душі американських та канадійських українців. І як можуть не обєднуватися? Таж ми тут, в Злучених Державах і Канаді, на волі! Таж ми тут у демократії! Таж ми тут живемо і думаємо як свободолюбні люди! Таж звідси виходять найблагородніші заповіди — Атлянтійський Чартер і Чотири Свободи — що заповідають свободу від усіх тираній!

А коли так, то чи можна подумати, що малоб завмерти сумління американців і канадійців українського походження, аж до цеї міри, щоб вони не підносили в часі, коли говориться про свободу в цілім світі, конечну потребу визнати свободу і незалежність тої України, що стільки жертв дала теж і в тій війні в боротьбі з Гітлером і націстівською аґресією?

Підносимо ту спільну справу ось тут на першому місці, бо вона саме тепер дуже актуальна, бо саме тепер уся українська територія знайшлася в руках нового окупанта, що не думає з тої території відступати по скінченню війни й цілковитім розгромі Гітлера і віддати її в руки правого господаря цеї землі, себто в руки українського народу. Навпаки, цей новий окупант уже господарить. Себто уже знов продовжає своє давне господарювання при допомозі терору і виселювання нових десяток чи соток тисяч невинних українських людей на Сибір.

Якжеж можна збувати це мовчанкою? Як може в таких обставинах мовчати яканебудь свободолюбна, чесна людина? Та як і мовчить хто другий, то чи можна припускати, що моглиб уже так глибоко впасти люди з української крови, що живучи на свободі, не малиб навіть відваги обізватись за мучених своїх братів?

Очевидно, що в демократіях ось такого від нікого не вимагається. Правда, і тут, в Америці й Канаді, є слуги і прихильники тоталітаризмів. Тепер уже принаймні одного з них. Через те є тут і далі вороги усякого голосу, що його піднімається в обороні поневоленого українського народу і справжньої, незалежної, української держави. Та ці вороги це ще не американська чи канадійська суспільність! Це не почування загалу справжніх американців і канадійців!

Ось такими думками керувались ті, що розбираючи різні спільні справи між американськими і канадійськими українцями, як допомогу воєнним змаганням, поміч жертвам війни, чи працю освітно-культурну, визнали потрібним виявити публично свою спільноту в почуваннях і відношенню до поневоленого українського народу в Европі та до України, що повинна бути по війні вільною і незалежною державою. Комунікат спільних нарад Українського Конгресового Комітету в Америці й Комітету Українців Канади, що отсе поміщений в цьому числі, не є, як бачимо, якоюсь формальною політичною деклярацією, точно оформленою. Комунікат це тільки вияв спільних почувань американських та канадійських українців. І так його треба брати і розуміти.

До цього ще треба додати те, що це перший раз в історії американських та канадійських іміграцій зійшлися представники громадських, репрезентативних, українських тіл з Злучених Держав і Канади в тій цілі, щоб обговорити низку спільних справ, що можуть бути здійснювані при взаїмній співпраці, а без перешкод, що моглиб виходити з того, що мається тут до діла з людьми і організаціями, що находяться в двох різних державах, на що, очевидно, треба добре уважати.

Думаємо, що отсе зроблено початок для доброї роботи. Американсько - канадійська українська спільнота по правді завжди існувала. Вже в 1897 році вислав Український Народний Союз о. Нестора Дмитрова, співробітника „Свободи", до Канади, щоби провірив, як там живеться українським іміґрантам та навязав з ними тісніші звязки. Опис цеї поїздки появився тоді окремою книжечкою, що її видала „Свобода". Наш часопис мав навіть до першої світової війни до 5,000 передплатників у Канаді. І є їх поважне число й тепер. А це теж вказує, що американські українці завжди цікавились життям канадійських українців, і навпаки, канадійські українці завжди відчували потребу бути в духовій злуці з американськими українцями. Ось те відчуття не змаліло, а зросло, бо відчуло потребу виявляти себе ще й в добрих ділах — в гуманітарній чи культурній спільній праці, чи в обороні українського поневоленого народу в Европі.

Дай Боже, щоб та спільнота, оперта на благородних почуваннях, вдержалась і закріпилась.

Як виглядає нині Берлін?

До Стокгольму, столиці Швеції, приїхав оноді шведський ґазетяр Оскар Якобі, і подав негайно до публичного відома свої спостереження, які кидають немалий жмут світла на положення не тільки в Берліні, але й в цілій Німеччині.

Берлін нині мало подібний до „старого", передвоєнного. Цілі його округи знищені. Вуличний рух сильно підорваний. Підземні залізниці і трамваї ходять тільки доривочно. Люди переходять з одної дільниці до другої найрадше пішком.

По всему місті розкинені кратери великих бомб. Де колись стояли великі будівлі, нині часто лежать тільки купи грузів. Самі берлінці інколи описують з терпким усміхом Берлін як ту купу грузів, що лежить коло Потстаду.

Мешкань не достає. Дві третині домів Берліну розбиті, і берлінці нині живуть серед справді примітивних умовин. Звичайно в одній кімнаті живе дві-три родини, і ще за те вдячні, бо багато й того не має. Багато живе в румовищах розбитих домів, звичайно в підваллю. Інші в бараках коло фабрик.

Про родинне життя серед таких умовин не може бути й мови. Більшість жінок працює в воєнних фабриках. Тепер всі фізично здібні мужчини, а деякі й зовсім нездібні, в армії. Гітлєр забрав до армії всю молодь понад 16. рік життя, а менших хлопців від 12 року життя забрав на східний фронт копати боєві рови. Ґебельсова пропаґанда говорить красномовно, яка це благодать піти добровольцем для фронтової роботи, але всякий, хто бачив відізд тих хлопців на фронт, знає, що не має відай у цілім націстичнім устрою нічого більше зворушуючого, як бачити тих хлопців, ще дійсних дітей, як їх віддирають від матерей, аби їх післати кудись, куди вони не мають найменшого розуміння. Так само молодих дівчат забирають до воєнних фабрик.

Кожний у Берліні відчуває недостачу харчів. Через те в місті ширяться недуги, що є природним вислідом недоїдання. Дома майже ніхто їсти не варить. Нема теж ресторанів. Люди звичайно їдять у фабричних кантинах.

Чужинець, оглядаючи таке життя, звичайно дивується, що він не чує нарікань. Звичайно про життя говориться сухим способом. Ось наприклад один механік каже: „Я працюю 16 годин денно в фабриці амуниції. Остається мені 8 годин, за котрі я мушу виспатися, бігти до схоронища проти рейдів, реєструватися в різних партійних урядах і подорожувати на роботу й з неї. Мої нерви на вичерпанню. Я не дбаю, як війна скінчиться, бо я не веду тепер життя людини, а тільки життя собаки".

За таке говорення жде людину арешт від націстів, якби хто на нього тільки доніс. На такий донос чоловік пропадає без сліду. Рідня про нього нічого не довідається. Ґестапо проголосило, що на таких людей можна все полювати, і хто хоче на ньому пімститися, може його легко позбутися. За всяку неоглядну балачку є кара, а кара є одна: смерть. Поставлять такого чоловіка перед „народній суд", де судді мають хіба до вибору — казати „дефетиста" розстріляти чи повісити.

Націсти розвели в краю не тільки терор проти населення, але й надзвичайно завзяту пропаґанду проти Аліянтів. Вся могутня машинерія д-ра Ґебельса має на цілі переконати німців, яка то страшна доля стріне їх на випадок аліянтської перемоги, а специяльно, як аліянтські сили заллють Німеччину.

Покищо одначе ця пропаґанда зовсім не дає вислідів, а властиво досягає дещо зовсім протилежне тому, що було намірене. Серед німців саме наростає зовсім помітно сподівання кращого трактування з рук анґлійців й американців. Самий Якобі перед своїм виїздом з Берліна мав нагоду говорити з людьми, що прибули зо західної Німеччини. Вони всі погоджувалися в тому, що настрої серед західних німців сильно про-аліянтські, а специяльно прихильні британцям і американцям, не дивлячися на те, що західну Німеччину сильно бамбардують якраз вони.

Щодо воєнних сподівань, то берлінці й прусаки взагалі висказують надію, що німецька армія вспіє здержати наступ совєтських армій та що вона не дасть їй заняти поважнішу частину Німеччини. Німці не хочуть російської окупації Німеччини, бо вони мають супроти Росії нечисту совість. Вони знають, що німецькі вояки виробляли з населенням Білоруси й України, і тому серед німців у східній Прусії зараз пішла поляка, як тільки її загрозила окупація російською армією. З тої самої причини берлінці й прусаки волілиб окупацію Німеччини західніми Аліянтами, ніж Росією.

З того не можна робити висновку, що німці собі легковажать майбутню окупацію Німеччини Аліянтами. Вони знають, що вона буде „тверда", та що їм прийдеться тяжко. Націстам дуже неприємно, коли вони чують, що Аліянти поставлять на чорну лісту кожного нациста, аби його застрілити, депортувати на Сибір або засадити до тюрми на довший час.

У робітничих кругах Берліну панує тепер переконання, що, щоб не було, гірше вже не буде, як є тепер. Тому для робітників вигляди російської окупації не є такі страшні, як для націстів і буржуазії. Берлінські робітники навіть дещо симпатизують з большевицькою окупацією Берліну. Їм стоять перед очима мілітарні перемоги совєтської армії над полками Гітлєра. Однак німецький комунізм занадто ще неозначений й не сягає поза промисловий пролетаріят.

Комунізм ширять у Німеччині російські робітники, а ці робітники становлять нині більшість у Берліні. Уряд карає люто німців за звязки з ними, але вони вже досить навчилися по німецьки, а стан німців тепер такий, що вони вже росіянів слухають. Якби так наближалася совєтська окупація, то по Берліні й Німеччині взагалі піде прихильність до росіян. Видно це вже й нині: як тільки зо сходу прийшли вісти про російські успіхи, німці почали робити своїм російським слугам різні догоди, дарувати їх папіросами, харчами, цукорками, видно сподіваючися за це колись відплати. Так само видно було краще відношення до анґлійських бранців.

Серед загальної нужди населення Берліну й Німеччини добре всеще живеться націстичним урядовцям. У кількох модних готелях, що врятувалися підчас рейдів, бизнес ще йде по старому. Приймають там націстів та упривилейованих чужинців, дипльоматів, квіслінґів і т. і.

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ
У двох частинах
(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю")

56)

Ситі, викормлені москалі запільних частин юрбами висипали на стацію на зустріч санітарного поїзду. Бачив і брудних, знужених галицьких селянок - жінок, недолітних дівчат, малих дітей, позіставлених без даху над головою, без жадних засобів до істнування. Найшли вони пристановище при запільних російських командах. За кусок хліба, за ложку страви віддаючи себе для задоволення пристрастей звіруватого воящтва. Набиралися від нього зарази, від якої починало гнити і розкладатися тіло. Паволоцький відвертався зустрінувши зір таких нещасливих, не міг видержати його, повного муки, одчаю і покірности долі. Страдав і мучився самий з жалю, злоби, і свідомости власного безсилля. Оправдував тих нещасних, адже голод не брат, та не оправдував ідеольоґів війни, тих, що твердять народам про її боговгодність. Не оправдував і себе. Адже і він є співвинуватим за цю руїну й наруги, винуватим непорівняно більше, бо й самий належить до покривджених, боронить інтереси пануючих над ними, помагає довести до знищення... Хібаж полекшиться народна доля від того, що пануючого змінить? Що пануватиме над ним не Відень, а Москва? Мусить запанувати Київ!

На стації під Красним через вікно вагону побачив обдертих хлопця й меншу від нього дівчину, замураних, страшно вихудлих. Не міг помогти, — ходити не міг ще, та й не мав грошей, щоб дітям бодай чим будь помогти. Сказав сестрі, — гордій, чванливій жінці якогось ґубернатора, — санітарний поїзд був „її величности цариці", й сестрами у ньому служила сама бюрократична знать. Сестра збулася тим, що дала дітям кілька копійок, та й то через санітета, — сама відай бридилася підійти до дітей, не то до них доторкнутися. А сама була матірю двох дорослих дочок... Не дивувався їй. Справді, що може обходити її, цю паню, доля чужих, та ще й мужицьких дітей, коли у суспільстві зустрічаються й рідні батьки-матері, що душать сплоджених дітей, підкидають де будь. Дика звірина любить своїх дітей, боронить їх від небезпек, гине сама, аби дати можність малим врятуватися. А от, „образ і подоба Божа" стоїть нижче звірини, і по гуманним законам уникає великої кари за свої злочини. Правда, суспільство уважає таких батьків відкидками, тільки... Всі доти однаково чисті душею й непорочні, — а був же час, коли ті суспільні викидки були дітьми. Злочинцями виробило їх суспільство, збочене виховання, погорда до раз впавших на життєвому шляху. Суспільство само розводить моральну ґанґрену, але й має ліки на всі злочини у вигляді всяких тюрем і кар, самих по собі безвартісних. Має могутні установи, реліґійні і світські, для забезпечення моралі і суспільного ладу, а одночасно дивиться крізь пальці на огидні річи і не змагає на знищення кореня зла у зародку, раз на все. Тим стає подібним до хірурґа, що зашиває свої приладдя у нутрі хворого, якого оперує.

Мораль визнається суспільством по стільки, поскільки не дотикає його міщанського добробуту і самолюбства. Дійсна мораль для суспільства небажана, страшна. Страшна хоч би тим, що опікуни людської душі і тіла опинилисяб тоді без заняття, урвалосяб їм вигідне життя. Існування злочинів і злочинців для них є навіть вигідне, бож вони мають привілеї ті злочини направляти. Свою злочинність замасковують високопарною фразеольоґією та лицемірною побожністю. Людської гідности не вщеплять людству ніякі зміни суспільного ладу, ні революції, одне перевиховання, тільки високо моральними виховниками. Бож не можна допустити, щоб лицемір-святоша виховав дитину на людину гідну і чести, як не можна повірити словам сліпого від уроження чи глухого, що вони можуть розріжнювати барви або інтонації звуків. Світ же наповнений лицемірами. Чи багато знайдеться таких, що були би чесними на самоті? Різниця поміж чесними й чесними та тільки, що одні цінять свою честь дорожче, другі дешевше, та всеж честь вдасться переважити більшою чи меншою купою гроша.

І хто знає, — колиб землю опанували якісь вищі, потребуючі собі людей на поживу, істоти, — не один за життєві вигоди продав би слабших людей тим надлюдям у поживу, може і власних дітей...

XVII.

Минуло три довгих місяці лікування в одному з приморських міст полудневої України. Санаторія приміщувалася в царській віллі, над самим морем і Паволоцький, коли йому дозволено вже ходити, по кілька годин проводив на березі моря, або в величавому парку. Рана його загоїлася, але по надмірній втраті крови, сил набирався повільно. На цілий день часто вибирався на море, їздив до сусідних татарських улусів на кумис,[40]) лазив по прибережих скелях. Тужив заріднею, прохав Марію Олександрівну приїхати хочаб на короткий час. Бачив, що на довгий побут у прибережних містах для неї не булоб місця. Все було занято не так військовими лічницями, як родинами розбагатівших на військових доставах доробкевичів, плативших величезні суми, аби й собі пожити по „аристократичному". Дружина приїхати не змогла. В подорожі від діда простудився хлопець, більш місяця пролежав слабий, і пускатися з ним у нову подорож було ще небезпечно.

(Дальше буде).

[40]) Улус — село; кумис — квасне кобиляче молоко.

КОМУНІКАТ

СПІЛЬНИХ НАРАД УКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСОВОГО КОМІТЕТУ В АМЕРИЦІ И КОМІТЕТУ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

В днях 23 і 24 вересня 1944 р. відбулися в Ню Йорку в готелі Пенсилвенія наради, скликані екзекутивами Українського Конгресового Комітету в Америці й Комітету Українців Канади в справі обміни думок щодо можливостей співпраці американських та канадійських українців, зокрема щодо можливости співпраці згаданих установ, що є репрезентативними громадськими тілами зорганізованого українського громадянства в Злучених Державах і Канаді.

Наради отворив і предложив їх порядок п. Степан Шумейко, предсідник Українського Конгресового Комітету в Америції, а проводив нарадами о. д-р Василь Кушнір, предсідник Комітету Українців Канади.

По зреферованню завдань, дотеперішньої праці й плянів на будуче Українського Конгресового Комітету в Америці й Комітету Українців Канади, наступила широка дискусія, в якій брали живу участь усі присутні, а підчас якої намічувано такі ділянки, щодо яких співпраця американських і канадійських українців є не тільки можлива й потрібна, але й щодо якої немає ніяких перешкод, хоч тут іде про працю у двох окремих державах. У висліді тих нарад стверджено наступне:

І) Як у Злучених Державах, так і в Канаді, українське громадянство попирало весь час з усіх своїх сил воєнні змагання. Воно теж і тепер є далі того переконання, що поки війна не закінчиться повною перемогою Обєднаних Держав, так довго мусить бути у нас справа воєнної побіди далі на першому місці. І то не тільки в тих, що є в збройних силах, чи заняті у воєнному промислі, але й в тих, що заняті іншою щоденною працею, а навіть і такою громадською працею, до якої враховуємо теж і ту народню роботу, яку ведуть американські та канадійські українці через вибрані ними такі репрезентативні установи, якими є Український Конгресовий Комітет в Америці та Комітет Українців Канади.

II) Та не зважаючи на ось ті наші воєнні обовязки, що мусять займати перше місце, вважаємо, що є ще інші ділянки, які доповняють воєнні змагання. Відноситься це до такої гуманітарної акції, що є звязана з потребами в наших краях, в Америці й Канаді, як і до тої, що несе поміч жертвам війни в інших краях, зокрема, коли беремось організувати допомогу жертвам війни в Україні, чи в тих европейських, азійських та африканських краях, де находяться сотки тисяч українських воєнних жертв. Ось така допомогова акція, як виходило з дискусії, може бути ведена свобідно як у Злучених Державах, так і в Канаді, очевидно за відповідними урядовими дозволами.

III) Бажаючи внести в культурну скарбницю Злучених Держав і Канади те, що є найцінніше в культурі українського народу, з якого походимо, вважаємо за потрібне обмінюватись американським і канадійським українцям думками і плянами щодо видавання англійською мовою різних книжок про історію, літературу чи мистецтво України, а теж в справі англійських підручників навчання української мови, словарів і т. п.

IV) Американські та канадійські українці, зорганізовані на ідеологічних плятформах Українського Конгресового Комітету в Америці й Комітету Українці Канади, свідомі того, що вони є складовою частиною двох могутніх демократичних потуг, що є найсвобіднішими країнами світу, яких народи пішли до цеї війни на те, щоби боронити своїх демократичних свобід і свого способу життя і думання, а розгромити агресорів в такий спосіб, щоб назавжди скінчити з агресіями і тоталіристичними лихами та завести такий новий лад у світі, що були б опертий на Чотирьох Свободах і пошанованню волі народів до самостійного й незалежного життя. Розуміючи так ті справи, вони вважають обовязком свого сумління так поступати, щоб ми віднесли перемогу не тільки на полях боїв, але також перемогу вчасі мира. Тому рішені постійно і всіми засобами вже тепер висвітлювати ті проблеми, що були в минулому загрозою мира і можуть бути ними і в будучині, якщо не будуть полагоджені справедливо по цій війні. Тому саме українці в Злучених Державах і Канаді видвигають далі перед світом конечну потребу справедливої полагоди української справи в Европі, при чому підкреслюють, що та важна справа може бути полагоджена справедливо і користно для загального трівкого світового замирення лише тоді, коли буде пошановане й здійснене вікове змагання поневоленого українського народу до вільного й самостійного державного життя.

о. д-р Василь Кушнір,
Предсідник Комітету Українців Канади.

Степан Шумейко,
Предсідник Українського Конгресового Комітету в Америці.

ЗАМОВКЛА БАНДУРА

(Над могилою Олександра Кошиця)

• • •

Замовкла бандура, що пісню на славу
Знад Дніпра рознесла в широкі світи,
Щоб нею збудити наївність лукаву,
Про волю, про долю Мами-сироти.

Замовкла. Тай струни не бренять; пірвались,
Що вогнями в серцях доливали жар,
Бадьоро ми з ними вгору підіймались,
Нас краса манила, що її Кобзар

Приніс з наших хат у вільну країну,
Де слово свобідно кругом гомонить,
Щоб тут розпізнали нашу Україну,
Що стогне в кайданах, неволю терпить.

Замовкла бандура. Тай пісня крилата
В серпанку жалоби зупинила гін,
А з нею і муза, в спадщині багата,
При свіжій могилі складає поклін.

М. Костишин.

ПРОТОКОЛ

з нарад головного екзекутивного комітету У. Н. Союзу, які відбулись 16. вересня 1944 року в головній канцелярії У. Н. Союзу, під ч. 81-83 Гренд Стріт, Джерзі Ситі, Н. Дж.

У нарадах взяли участь: головний предсідник М. Мурашко, заступник головного предсідника Г. Герман, заступниця головного предсідника Марія Малевич, головний секретар Д. Галичин і головний касієр Р. Слободян.

Головний предсідник відкрив наради в годині 9:30 рано, та подав до відома ці справи, які були полагоджені від останніх зборів повного екзекутивного комітету, а також предложив такі справи, що їх треба полагодити на цих зборах. Ці всі справи були отсі:

Купно бондів. Закуплено такі бонди: Mississippi Power Light Co., 3⅛%, за $62,692.64; Brooklyn Union Gas, 3½%, за $76,875.

Продаж реальности. Рішено продати реальність під ч. 25 Парк евеню, Рудерфорд, Н. Дж., за $21,000, на якій було ще моргеджу на суму $18,000.

На тім закінчено наради і предсідник закрив збори в годині 12. в полудне.

Д. Галичин, головний секретар У. Н. С.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Сенатор Пепер про справи, що відносяться теж і до України.

У четвер 21. вересня відбулася в пресовій кімнаті готелю Билтмор у Ню Йорку конференція представників чужомовної преси з сенатором Клодом Пепером, головою комітету чужинних мов при Краєвому Демократичному Комітеті. Сенатор Пепер є, між іншим, членом сенатської комісії для закордонних справ; тим самим є добре обзнайомлений з питаннями заграничної політики Злучених Держав. Тому, що він бере участь у передвиборчій кампанії Демократичної Партії, треба розуміти, що він репрезентує погляди теперішньої адміністрації і його заяви можна вважати як інтерпретацію поглядів уряду на якусь справу.

Виходячи з цієї точки, варта познайомити наше громадянство із поглядами, які сен. Пепер висловив на такі справи, які мають безпосередню звязь з життєвими питаннями різних народів в Европі, в тому й українського.

Після промови сен. Пепера з аргументами, чому треба підтримати поновний вибір теперішньої адміністрації та після його заяви, що теперішня адміністрація дбає за справедливу розвязку питань, звязаних з закордонною політикою, посипалися запити до сенатора в різних справах. Перше питання поставлене представником польської групи, а це, чи адміністрація памятає на вирішення польської справи. На це сен. Пепер сказав, що Атлантійський Чартер є збіранням засад, якими руководиться теперішній уряд Злучених Держав при вирішуванні національних питань. В Атлантійському чартері виразно загарантована суверенність і свобода як великих так і малих націй — головно свобода економічна, а і звісні 4 свободи, тобто свобода преси, релігії, слова і свобода від страху.

Приявний на конференції представник української преси (д-р С. Демидчук) поставив тоді питання до сенатора, чи адміністрація здає собі справу з цього, що крім „нації" в значінню держав, існують в державах ще й народи, отже чи в Атлантійськім Чартері є загарантована свобода народів. На це сен. Пепер відповів, що теперішня адміністрація, яка вийшла з рамени Демократичної Партії, йде слідами колишнього президента Вилсона, який проголосив право самовизначення для народів; отже треба розуміти, що за цю засаду, тобто за засаду свободи народів постоїть теперішня адміністрація. „Чи хоч постоїть за свободу індивідуальну людини і мови („ленгвидж") — питає український представник. „Алеж передусім за індивідуальну свободу" — відповів сенатор.

Коли жидівські газетярі запитали сенатора Пепера, що думає адміністрація зробити в справі признання Палестини як жидівської батьківщини, він на підставі плятформи демократичної конвенції з липня 1944 відповів, що ця справа є в плятформі партії, а далі знову пригадав чотири свободи. При цій нагоді український представник поставив питання до сенатора: „Чи теперішня адміністрація має на стільки сили, щоб перевести усі ці засади?" — На це відповів сен. Пепер: „Престіж президента Рузвелта і секретаря стейту Кордела Гола є такий високий в урядах Обєднаних Держав, а довіра до них так велике, що нема сумніву, що ці засади будуть переведені".

Після того приявні росіяни видвигнули справу границь питанням: „Пане сенаторе, чи у Вашій опінії справа польсько-російських границь вже вирішена?". — На це відповів сенатор: „Ще ні, бо це міжнародня справа, яка буде вирішена після війни". Тоді український представник поставив таке питання: „Пане сенаторе, чи адміністрація памятає, що вирішування границь не повинно відбуватися дорогою торгу між урядами, бож тут інтересований самий нарід, тобто місцеве населення („нейтив попюлейшен") в даній території. Чи уряд буде схильний запитати інтересоване населення, де воно хоче належати?" — На це сенатор Пепер відповів: „Очевидно, що належну увагу зверне уряд на волю населення, бо цеж причина воєн у минулому, коли вирішувалося долю народів без їхньої згоди. Але не кожна адміністрація на це звертає увагу. Наша адміністрація постоїть за це, коли буде поновно вибрана".

Р—р.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БОФАЛО, Н. Й. — Тов. Укр. Сокіл, від. 304, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться у вівторок, 3. жовтня, в годині 7:30 вечір, в парохіяльній галі. Буде три-квартальне справоздання і інші важні справи. Просимо приєднувати і привести на збори нових членів. — Н. Гнатик, предс.; І. Грубяк, кас.; С. Ваврів, секр.

Кутокмови

КУТОК МОВИ

І мої три гроші в справі титулу „Пан".

Хоча може мені як литвинови і не годилобся сунути свого носа в ту справу між братями українцями, але зогляду на те, що й багато литвинів, а спеціяльно в Америці, те слово „пан" сильно ненавидять, але свого оригінального ніякого не мають, отже в потребі, заставлені чемністю, і не знають, як їм один другого титулувати, то й скажуть ось що:

За думками литовських фільольогів, то солово „пан" походить від мадярського слова „жупан" (це був високий державний урядник у давній Мадярщині), а між пруськими литвинами молоді дівчата ще й по нині титулуються словом „жупаните" так, як у короннїй Литві титулуються „поните". І литовський уряд в потребі вживав цього слова „пан" за титул чемности, бо хоча його багато литвинів і то сильно ненавидять, але воно в дійсности не походить від поляків, як багатьох собі уявляє, але від старинних мадярів. З того виходило би, що й поляки це слово „пан" собі позичили в чужинців.., хоча зчасом його скоротили до одного складу. У литвинів це слово „пан", є сильно зненавиджене тільки тому, що ті, котрі цим словом давніше титулувалися, супроти литвинів, головно простих селян, були дуже неприязні, пежичливі, словом, просто ворожо настроєні. Але чи за це слово — титул має бути винуватим? Певно що ні.

Правда, литвини, не маючи свого оригінального слова чемности титулування, моглиб легко приняти на те від своїх побратимів, лотишів, відповідний вираз „куңгст", котрий відповідає литовському слову „кунігас", — що в дохристіянській Литві означало: король, князь, володар, а в сучасній католицькій священик. Литвини одначе не спішаться цього робити — приняти на місце „польського" слова-титулу „пан" (по литовськи „понас") вираз, дещо відповідніший литовській мові „куңгст"; але за те слово „пан" часто сваряться й полемізують між собою через часописи.

Зате литовські поляки литовське слово „кунігас" в літературі й досі вживають в первіснім його значінню: король, князь, володар, вожд, і за це слово зовсім між собою не сваряться й його зовсім не перемінюють, як то зробили литвини, бо тепер, для відрізнення, князя, володаря, не називають уже більше „кунігасом", а „кунігайштісом". При тому і слово „кунгст" і „кунігас" та „дитина кунігаса": „кунігайштіс" теж, як здається, пожичені, бо відповідають германським словам: „кеніг", „кін", „конунг", і іншим їм подібним.

К. Відікавскас.

(Передаючи допис гр. Відікавскаса в дослівнім перекладі, реакція бажає передусім висказати йому спеціяльну подяку за те, що він, не будучи українцем, а тим самим не будучи особисто заінтересованим у розвою української мови, доклав труду, аби своїми увагами поглибити розуміння одного з цікавіших, а при тому трудніщих питань української мови. Ми вдячні йому передусім за те, що він своїми фактами показав, що питання титулування є дражливою справою не тільки в одних українців. Свідомість цього факту, що за титулування полемізують між собою й інші народи, причиниться, як сподіваємося, принаймні дещо до зменшення горячковости таких дискусій. Ще більше причиниться до цього виразне вказання на причини такої горячковости; зрозумівши, звідки вона походить, нам буде легше отрястися з неї й почати справу трактувати холодніше, а передусім не карати слова за те, що цим словом колись когось болючо дотикано.

Українських читачів треба остерегти, аби при читанню допису не звязували слова „жупан", згаданого в цьому дописі, з однозначною з тим словом назвою українського одіння; мадярське слово „жупан", на означення мадярського урядника вживане й в українській мові, не має нічого спільного зо словом „жупан", що, за розслідами словянських фільольогів походить від ново-латинського слова „jupa" (від котрого походить теж слово „шуба"). Зате слово „князь" має звязок з польським словом „ксьондз", котре, не дивлячися на чужий український мові звуковий вигляд, перекралося до української мови й ще нині вживається в західно-українських говорах на означення католицького священика.

Англійське слово „кінг" (король) дослідники мови звязують зо словом „кін", себто: племя, рід. Все це показує, що й давніше по світі йшла широка мандрівка титулів з одного краю до другого, зовсім як це дїється й нині. Тільки що нині перебирання способів титулування з одного народу другим можна легко прослідити по писаних памятках, а в давнину такі присвоювання не залишали за собою писаних памяток і через те дослідники про такі мандрівки можуть хіба догадуватися більше або менше удачно, а люди, в котрих якесь титулування викликує гарячі чуттєві відгуки, можуть через те обстоювати свої погляди гарячими теоріями, нераз на те зовсім самовільно підобраними. — Ред.)

ДРУЖИНА СЛАВНОГО ГЕНЕРАЛА. — Це найновіший портрет миссис Доглес МекАртур, дружини відомого начального команданта над аліянтськими силами на Полудневім - західньому Пацифіку.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

29. вересня 1904.

ПОМЕР ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДРУКАР В АМЕРИЦІ.

Дня 23. вересня помер Евген Бачинський в Гил Сайд Говм, Па., в добродійнім кураційнім заведенню. Небіжчик був зі звання друкарем і мабуть тяжка друкарська праця приспішила його смерть. Небіжчик походив з Галичини, а до Америки виемігрував перед 18 роками (отже в 1886. р. — ред.). Він був першим українським складачем в Америці і складав першу українську ґазету, що виходила за часів о. Волянського під редакцією д-ра В. Сіменовича — „Америку". Був щирим патріотом, про що свідчить ця обставина, що зі свого скромного маєтку призначив $10 на Народній Фонд, а $5 на українську бібліотеку в Олифанті. У похоронах, що відбулися в Олифанті, взяли участь товариші по званню, друкарі зо „Свободи" і „Страж-и" та багато знайомих і приятелів небіжчика.

З ЗАКУЛІСОВОГО ЖИТТЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Вітвертою, простою дорогою потраплять іти тільки чесні люди, а нечесні ходять манівцями та крутять на всі боки, щоби лиш досягнути своїх цілей. Таких крудіїв намножилося немало також і між американськими українцями і то завдяки Америці та американсько-українським відносинам. Вони грають ролю українських патріотів, раз твердих уніятів, то знову православних, а як їм треба, то залицяються тут і там. Які у цих „великих" людей пляни й інтриги, то самий Бої лише знає. Нам припадково попався в руки лист, який все те насвітлює. Він писаний в Канаді, а відноситься в більшій частині до стейтських українців...

З КАНАДІЙСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Серафин і Тихон (оба подають себе за єпископів) сидять оба у Виніпегу і знюхалися надобре. Тихон задумує видавати цареславну ґазету в Канаді. Він „сидів" кілька місяців у Росії і з Петербурга переписувався з Канадою. Кажуть, що його підтримують протисинодівці і він має багато грошей. Він екскомунікував 4 священиків, яких самий висвятив і проголосив в анґлійськім часопису Івнинґ Телеґрам проклямацію, в якій подає їх імена, а це: Івана Бодруга, Михайла Бачинського, Олександра Бачинського та Івана Неґрича. Ці священики відповіли в тійсамій ґазеті, що Серафим не мав права їх екскомунікувати, бо він не мав над ними влади, коли вони зорґанізували свою Независиму Грецьку Консисторію.

Перевіз різдвянних дарунків заморе

Офіс Воєнних Інформацій довідується від департаментів війни і фльоти, що 33,000 уніформованих чоловіків і жінок на службі згаданих департаментів, сподівається цього року перевезти заморе около 70,000,000 різдвяних дарунків. Це є незвичайно тяжке завдання, але праця мусить бути виконана, хоч вона буде три рази більша ніж минулого року.

Військова почта робить все можливе, щоби різдвянні пакунки дійшли начас. Урядники кажуть, що минулого року військова почта перевезла заморе 20,000,000 різдвяних пакунків.

Почта департаменту воєнної фльоти заявила, що минулого року через її руки в Ню Йорку і Сан Франциско перейшло 77,480,000 різдвяних пакунків. З того 3,480,000 пішло до моряків в чужих пристанях і на морі, а 4,000,000 передано морякам в американських пристанях.

Цього року воєнна почта значно уліпшена і буде всилі скорше доставити різдвяні дарунки, і то не тільки в ближчих краях, але в найдальших. Розуміється, що зможе зробити це тоді, коли різдвяний дарунок буде відповідно опакований, добре заадресований і начас кинений на почту. Тоді можете бути певні, що він буде доручений воякам перед, або на саме Різдво. Тому власне уряд призначив, що різдвянні пакунки для вояків заморе треба кинути на почту в часі від 15. вересня до 15. жовтня. Як вишлете різдвяний пакунок в тім часі, то він зайде на місце, безогляду на те, як далеко вояк тепер находиться. Зробіть зараз, то будете певні, що вояк, чи моряк, дістане пакунок на самі Свята.

Памятайте, що пакунок не мусить важити більше як пять фунтів і, як обняти його довкола, не матиме більше як 36 цалів.. Старайтеся адресувати дуже точно і виразно. Не наліплюйте адреси, а пишіть на пакунку. Кажуть, що наліплена може відліпитися, а написана все буде, лиш треба виразно написати. Це дуже важне. Як посилаєте різдвяний дарунок, то напишіть і вложіть також до середини адресу, бо якби написана на пакунку стерлася, то почта де в середині другу і пакунок буде доручений. Не посилайте нічого такого, що може в дорозі зіпсутися. Як робите пакунок, то ради Бога, не вкладайте разом таких річей, що можуть скоро зіпсутися. Наприклад, не посилайте в однім пакунку таких річей, як „фрут кейк", чи бишкопти з годинником, ручним ножиком, або з чимось подібним. Уважайте, що як одна річ зіпсується, то вона й другу зіпсує.

Щераз звертається увагу на те, що різдвяний пакунок повинен бути добре заадресований, бо минулого року лиш ті пакунки не були начас доставлені, котрі були зле заадресовані, або кепсько опаковані.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 28. вересня 1944 року помер у Colombia Hospital, у 50. році життя

ПЕТРО РЕДЧУК,

член 204. відділу У. Н. Союзу в Ню Йорку, Н. Й.

Покійний походив з Івачова долішного, пов. Тернопіль, Зах. Україна. Полишив у смутку жену Теклю, сина Миколу, котрий під ту пору служить в Американській армії на західному фронті в Европі, дочку Ольгу і двох братів: Івана і Осипа.

Тлінні останки Покійного є зложені в погребовім заведенню П. Яреми, а похорон відбудеться в суботу, 30. вересня, в год. 9. рано до укр. прав. церкви на 14. вул., відтак на цвинтар.

Просимо всіх членів 204. відділу взяти участь у похороні.

В. Й. П.! Уряд відділу 204.

ТАРЗАН, ч. 1048. Чудове спасення.

Лев допав коня й скочив на нього.

Хлопчина злетів з коня й втік до найближчого дому.

За хвилю потім жінка дому телефонувала поліції: „Лев!" вона крикнула, і зімліла.

Незадовго на поліційну стацію прийшли інші телефони. Начальник зблід. „То правда!" він сказав. „Дикі звірі на волі!".